विस्तारायामगुणितं नलैः षोडशभिः स्मृतम्। स्वगृहाणां विभागेन प्रमाणमिह लक्षयेत्। व्यासाच्च षोडशोभागः सर्वेषां भित्तयः स्मृताः। पक्वेष्टकाकृतानां च न दारूणां कदाचन। नृपसेनापतिगृहेष्वष्टाशीतिं शतैर्युताम्। अङ्गुलानि द्वारमानं प्रवदन्ति मनीषिणः। विप्रादीनां विंशतिस्तु अङ्गुलानि च सप्त च। द्वारस्य मानं तत्प्रोक्तं द्विगुणोच्छ्राय उच्यते। उच्छ्रायहस्तसंख्यायाः परिमाणाङ्गुलानि च। शाखाद्वयेऽपि बाहुल्यं कार्यं सार्द्धांशसंयुतम्। उच्छ्रायात् सप्तगुणितादशीतिः पृथुता मता। भागः पुनर्नवगुणाशीत्यंशस्तम्भमानकम्। दशांशहीनं तस्याग्रं स्तम्भानां परिमाणकम्। वेदाश्रो रुचकः१ स्तम्भो वज्रो२ऽष्टाश्रियुतो मतः। द्विवज्रः३ षोडशाश्रस्तद्द्विगुणाश्रःप्रलानकः४। समन्तवृत्तो वृत्ताख्यः५ स्तम्भः प्रोक्तो द्विजोत्तमैः। विभज्य नवधा स्तम्भं कुर्यादुद्वहनं घटम्। पद्मं तु सोत्तरोष्ठञ्च कुर्याद्भागेन भागतः। स्तम्भसमं बाहुल्यं भारतुलानामुपर्युपर्यासाम्। भवति तुलोपतुलानामूनं पादेन पादेन। अप्रतिषिद्धालिन्दं समन्ततो वास्तु सर्वतोभद्रम्। नृपविबुधसमूहानां कार्यं द्वारैश्चतुर्भिरपि"।

अथ द्विशालानि गृहाणि दक्षिणे दुर्मुखं कृत्वा पूर्वे च खरसंज्ञकम्। तद्वाताख्यं१ भवेद्गेहं वातरोगप्रदं स्मृतम्। दक्षिणे दुर्मुखं गेहं पश्चिमे धान्यसंज्ञकम्। यमसूर्यं२ द्विशालं तन्मृत्युदं नाशदं स्मृतम्। पूर्वे तु खरनामानमुत्तरे धान्यसंज्ञकम्। दण्डाख्यं३ तद्द्विशालं स्याद्दण्डं कुर्यात् पुनः पुनः। दुर्मुखं दक्षिणे कुर्यादुत्तरे जयसंज्ञकम्। वीच्याख्यं४ तद्द्विशालन्तु बन्धुनाशं धनक्षयम्। खरञ्च पूर्वदिग्भागे पश्चिमे धान्यसंज्ञकम्। गृहं चुल्ली५ द्विशालं तद्धनधान्यविनाशनम्। आक्रन्दं दक्षिणे भागे पश्चिमे धनदं तथा। द्विशालं चेक्षुसंज्ञं६ तत्पशुवृद्धिधनप्रदम्। विपक्षं दक्षिणे भागे पश्चिमे क्रूरसंज्ञकम्। शोभनाख्यं७ द्विशालं तद्धनधान्यकरं परम्। विजयं दक्षिणे भागे विजयं चैव पश्चिमे। द्विशालं चैव कुम्भाख्यं८ पुत्रदारादिसंयुतम्। धान्यञ्च पूर्वदिग्भागे धान्यं चैव तु पश्चिमे। नन्दाख्यं९ तद्द्विशालञ्च धनदं शोभनं स्मृतम्। विजयं सर्वदिग्भागे द्विशालाख्यं तदेव१०हि। अङ्काद्यं११ नाम तद्गेहं शुभदं द्वारतो भवेत्। विपुलं सर्वदिग्भागे द्विशालं तत्प्रजायते। तानि सम्पुटसंज्ञानि१२ धनधान्यप्रदानि च। धनदं सर्वदिग्भागे सुमुखं वा मनोरमम्। कान्तनाम१३ तु तद्गेहं सर्वांशे शोभनं स्मृतम्। द्विशालानां सद्मनां च भेदाश्चैव त्रयोदश। फलपाकार्थमेतेषां मया प्रोक्तं सुविस्तरात्। पूर्वयाम्यमथ याम्यपश्चिमं पश्चिमोत्तरमुदीचिपूर्वमम्। प्राक्प्रतीचीमथ दक्षिणोत्तरं वास्तु षड्विधमिदं द्विशालकम्"। अथ त्रिशालानि "उत्तरद्वारहीनं यत् त्रिशालं धनधान्यदम्। हिरण्यनाभनामानं१ राज्ञां सौख्यविवर्द्धनम्। प्राक्द्वारशालाहीनन्तु सुक्षेत्रं२ नाम तद्गृहम्। वृद्धिदं पुत्रपौत्राणां धनधान्यसमृद्धिदम्। याम्यशालाविहीनं तत् त्रिशालं चुल्हीसंज्ञकम्३। विनाशनं धनस्यापि पुत्रपौत्रादिनाशनम्। प्रत्यक्शालाविहीनन्तु पक्षघ्नं४ नाम तद्गृहम्। पुत्राणां दोषदं चैव परञ्च पुरवासिनाम्। चत्वारोऽमी मया प्रोक्ता भेदाश्चैव चतुर्विधाः। तस्माद्विचार्य कुर्वीत गृहकर्मणि कोविदैः"। अथ चतुःशालानि "याम्यशालां न्यसेदादौ द्वितीयां पश्चिमे ततः। तृतीया चोत्तरे स्थाप्या चतुर्थी पूर्वपश्चिमा। गृहाणां क्रमयोगेन चतुःषष्टिः समासतः। अनेकयोगभेदाच्च शतं विंशोत्तरं स्मृतम्। अलिन्दानां व्यवच्छेदो नास्ति यत्र समन्ततः तद्वास्तु सर्वतोभद्रं१ चतुर्द्वारसमन्वितम्। एकग्रामे चतुःशाले दुर्भिक्षे राजविप्लवे। स्वामिना नीयमानायां पतिशुक्रो न दुष्यति। नृपाणां विबुधानाञ्च गृहं सौख्यप्रदायकम्। प्रदक्षिणं ततः सर्वैःशालाभित्तेरलिन्दकैः। विनापरेण द्वारेण नन्द्यावर्त्तमिदं२ स्मृतम्। श्रेष्ठं सुतारोग्यकरं सर्वेषां शुद्धजन्मनाम्। द्वारलिन्दोगतस्त्वेको नेत्रयोर्दक्षिणाङ्गतः। विहाय दक्षिणद्वारं वर्द्धमानमिति३ स्मृतम्। शुभदं सर्ववर्णानां वृद्धिदं पुत्रपौत्रदम्। पश्चिमोत्तरतोऽलिन्दं प्रागन्तौ वैतदुच्छ्रितौ। अन्यस्तन्मध्यविधृतः प्राग्द्वारं स्वस्तिकं४ शुभम्। प्राक्पश्चिमावलिन्दौ यावन्तगौ तद्भवौ परौ सौम्यद्वे विना यत्स्याद्रुचकाख्यं५ तु तत् स्मृतम्। ग्रन्थस्य ग्रहान्तरं टीकेत्यभियुक्तोक्तेः अत्रास्पष्टार्थानामर्थः वृ०स० वाक्येन मत्स्यपुराणवाक्येन च स्पष्टीक्रियते यथा वृ०स० "उत्तममष्टाभ्यधिकं हस्तशतं नृपगृहं पृथुत्वेन। अष्टाष्टोनान्येवं पञ्च सपादानि दैर्घ्येण षड्भिः षड्भिर्हीना सेनापतिसद्मनां चतुःषष्टिः, पञ्चैव विस्तारात् षड्भागसमन्विता दैर्घ्ये, षष्टिश्चतुर्विहीना वेश्मानि भवन्ति पञ्च सचिवस्य। स्वाष्टांशयुता दैर्घ्ये तदर्धतो राज-